

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ Й ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ЖУРНАЛІСТИКИ
Кафедра німецької та романської філології

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНА ГРУПА ДІЄСЛІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ПОЧУТТІВ ТА
ЕМОЦІЙ У ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВІ

Кваліфікаційна робота
на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: студентка 08-471 групи
спеціальності: 014.02. Середня освіта
(мова і література французька,
англійська)
освітньо-професійної програми
«Середня освіта (Мова і література
французька)
Воскобойнікова Катерина Вікторівна
Керівник: кандидатка філологічних
наук, доцентка
Єрмоленко Інеса Ігорівна
Рецензент: Токарев В. А., учитель-
методист
Херсонської спеціалізованої школи І-ІІІ
ступенів №12 з поглибленим вивченням
французької мови ХМР

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧОГО ПІДХОДУ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ.....	5
1.1. Лінгвокраїнознавчий аспект, його тлумачення у роботах учених-мовознавців.....	5
1.2. Лінгвокраїнознавчий підхід як створення позитивної мотивації при вивченні іноземних мов.....	9
РОЗДІЛ 2. РЕАЛІЗАЦІЯ ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧОГО АСПЕКТУ УРОКІВ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ НА РІЗНИХ ЕТАПАХ НАВЧАННЯ У ШКОЛІ.....	14
2.1. Традиційний підхід до формування в учнів лінгвокраїнознавчої компетенції.....	14
2.2. Використання сучасних освітніх технологій на уроках французької мови як засіб ефективного засвоєння лінгвокраїнознавчого матеріалу.....	25
ВИСНОВКИ.....	39
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	43

ВСТУП

У сучасній науці все більше уваги приділяється необхідності включення елементів країнознавства у викладання іноземних мов. Багато вчених, а саме Ю. І. Веклич, К. Ю. Котович, А. І. Моїсеєв, О. В. Артюхова та інші дотримуються думки, що в процесі викладання іноземної мови важливо формувати у свідомості учнів поняття про факти і явища, які суттєво відрізняються від того, що є у нашій мові та культурі. Кожна національна культура своєрідна, оригінальна, неповторна. Вона складається з традиційно національних елементів і не може повністю повторювати культуру іншої країни. Навчаючи іноземній мові і поєднуючи процес її вивчення з інформацією про саму країну, її особливості, географію, досягнення, цікаві факти, ми говоримо про лінгвокраїнознавчий підхід до викладання іноземної мови.

Отже, **актуальність** нашого дослідження зумовлена загальною тенденцією сучасних лінгвістів використовувати лінгвокраїнознавчий аспект при навчанні іноземним мовам. Сьогодні, в епоху вільного міжкультурного спілкування, важливим стає не просто знання іноземної мови, але й соціокультурний компонент, тобто володіння інформацією про особливості країни, мова якої вивчається, людей, що там проживають, їхні традиції та звичаї, культуру, моральні та матеріальні цінності тощо.

Реалізація лінгвокраїнознавчого аспекту відбувається традиційними засобами та за допомогою сучасних освітніх технологій. В результаті у здобувачів освіти формуються лінгвокраїнознавчі компетенції, тобто цілісна система поглядів щодо важливих національних традицій, звичаїв та побуту країни, мова якої вивчається. Здобувачі освіти не тільки сприймають країнознавчу інформацію, але й готові до спілкування з носіями мови з тієї чи іншої теми.

Мета нашої дипломної кваліфікаційної роботи: дослідити і порівняти традиційний підхід та особливості використання сучасних освітніх технологій у реалізації лінгвокраїнознавчого аспекту на уроках французької мови в школі.

Основними завданнями роботи є: опрацювати наукову літературу та надати визначення поняття «лінгвокраїнознавство»; розглянути складові лінгвокраїнознавчого аспекту, їх вплив на мотивацію учнів до вивчення іноземної мови; порівняти традиційний підхід та використання сучасних технологій у реалізації лінгвокраїнознавчої компетенції на різних етапах навчання французької мови.

Об'єктом дослідження є лінгвокраїнознавчий аспект уроків французької мови.

Предметом нашого дослідження є традиційний підхід та сучасні технології в реалізації лінгвокраїнознавчого аспекту при вивченні французької мови.

У ході розв'язання поставлених завдань було використано комплекс різноманітних **методів**, а саме: **метод абстрагування**, за допомогою якого ми виявили найважливіші факти щодо використання лінгвокраїнознавчого аспекту; **метод аналізу**, за допомогою якого ми проаналізували інформацію та порівняли традиційний підхід та сучасні технології в реалізації лінгвокраїнознавчого аспекту; **метод узагальнення**, що допоміг нам підбити підсумки нашої дипломної роботи.

Структура. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел. У вступі визначається актуальність теми дослідження, мета й завдання нашої дипломної роботи, об'єкт та предмет дослідження, використані методи.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧОГО ПІДХОДУ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Донедавна результатом вивчення іноземних мов вважалося набуття людиною певних лексико-граматичних навичок, достатніх для читання, письма, аудіювання та говоріння. Зараз, в епоху технологічних змін, коли відкриваються кордони між країнами, стираються відмінності між представниками різних держав і континентів, соціокультурний компонент у вивченні іноземних мов стає особливо актуальним. Важливо не тільки навчити мові з точки зору фонетики, словникового запасу та граматичних структур, але й познайомити здобувача освіти з особливостями країни, мова якої вивчається, з народом, що там проживає, його традиціями та звичаями, рівнем культури, святами, моральними та матеріальними цінностями тощо. Тому у сучасному науковому світі сьогодні приділяють значну увагу питанню лінгвокраїнознавчого компоненту при вивченні іноземних мов.

1.1 Лінгвокраїнознавчий аспект, його тлумачення у роботах учених-мовознавців

Лінгвокраїнознавство — нова і відносно молода галузь лінгвістики, що вивчає зв'язок між мовою і культурним життям народу, що є носієм цієї мови. Воно тісно пов'язане із загальним країнознавством як систематизованою сукупністю знань про країну, мова якої вивчається [8, с. 25].

У різних країнах поняття «лінгвокраїнознавство» трактують по-різному. Так, у Німеччині вживають термін *Kulterkunde* (культуроснавство), в англійській літературі - *cultural studies*

(культурологічні дослідження), у Франції – *langue et civilisation* (мова і цивілізація) [8, с. 23].

Вперше термін «лінгвокраїнознавство» з'явився у праці Є.М. Верещагіна і В.Г. Костомарова «Лінгвістична проблема країнознавства при викладанні російської мови іноземцям» в 1971 році. Він означає такий спосіб вивчення мови, коли учні знайомляться з історичним минулим країни, з її особливостями та національною культурою через мову і в процесі її вивчення [5, с. 404].

А.Є. Заїченко стверджує, що «в основі лінгвокраїнознавства лежать: кумулятивна функція мови, мовний узус, фразеологізми і прислів'я, національні реалії, безеквівалентна лексика і фонові знання, які є відомими всім представникам даної мовної спільності, але, як правило, невідомі представникам іншої культури. Тобто лінгвокраїнознавство, як частина країнознавства взагалі, вивчає факти і явища культури не самі по собі, а в їхньому відображенні в фактах самої мови. У зв'язку з цим його можна розглядати як спеціальний аспект методики викладання іноземних мов, де основою дослідження є прийоми і підходи ознайомлення тих, хто вивчає іноземну мову, з культурою, яка обслуговується цією мовою. При такій організації навчального процесу цілі лінгвокраїнознавства спрямовані на виконання завдань, що стоять перед методикою навчання іноземним мовам, де для цього залучаються країнознавчий і культурний компонент самої мови» [12, с. 3].

А.І. Моїсеєв розглядає лінгвокраїнознавство як «частину або аспект загального країнознавства... з цілеспрямованим використанням культурного, країнознавчого компонента мовних одиниць і мовної системи в цілому» [12, с. 4].

Порівнюючи терміни «країнознавство» та «лінгвокраїнознавство» слід відмітити близькість їх за своїми значеннями. У цьому сенсі ми погоджуємось з думкою що «перше – це

наука про загальні закономірності розвитку країни, а друге – це наука про те, як ці закономірності впливають на мову, на якій розмовляють в цій країні та навпаки» [8, с. 20].

К.Ю. Котович називає лінгвокраїнознавство аспектом «викладання іноземної мови, у якому з метою забезпечення комунікативності навчання та для вирішення загальноосвітніх та гуманістичних задач реалізується кумулятивна функція мови і здійснюється аккультурація адресата, причому методика викладання має філологічну природу – ознайомлення здійснюється за допомогою іноземної мови та в процесі її вивчення» [20, с. 6].

Комунікативна компетенція є найважливішою складовою сучасного вивчення іноземних мов. Цілями лінгвокраїнознавства, як відмічає Л.Г. Антонова, є її забезпечення в процесі міжкультурного спілкування «через адекватне сприйняття мови співрозмовника і оригінальних текстів, розрахованих на носіїв мови. Лінгвокраїнознавчий підхід до вивчення іноземної мови забезпечує більш ефективне рішення практичних, загальноосвітніх і виховних завдань. Саме лінгвокраїнознавство має служити опорою для підтримання мотивації, бо містить два аспекти: 1. Навчання мови; 2. Дає відомості про країну» [1, с. 160].

Крім того, науковець вважає, що «лінгвокраїнознавчу проблематику складають два великих кола питань – філологічні та лінгводидактичні. По-перше, предметом лінгвокраїнознавства є аналіз мови з метою виявлення національно-культурної семантики. По-друге, предметом дослідження є також пошук викладацьких прийомів презентації, закріплення та активізації національно-специфічних мовних одиниць та культурологічного прочитання текстів на практичних мовних заняттях» [1, с. 166]. Лінгвокраїнознавча компетенція означає, що кожна мова є не тільки засобом навчання, спілкування і усвідомлення нового, а й носієм моральної та культурної

спадщини народу. Вона є необхідною при навчанні іноземної мови. Як зазначає А.В. Вітренко, «лінгвокраїнознавча компетенція поділяється на мовний, мовленнєвий та країнознавчий компоненти» [3, с. 96].

Ми підтримуємо думку О.В. Артюхової яка називає лінгвокраїнознавчий аспект навчання самостійним аспектом «навчання іноземної мови, який відбиває національно-культурний компонент мовного матеріалу. Кінцевою метою засвоєння лінгвокраїнознавчого аспекту є формування в студентів лінгвокраїнознавчої компетенції, тобто цілісної системи уявлень про основні національні традиції, звичаї та реалії країни, мова якої вивчається, що дозволяє студентам асоціювати з мовною одиницею ту ж саму інформацію, що й носії цієї мови, і досягати повноцінної комунікації» [2, с. 40].

У свою чергу, Ю.І. Веклич відмічає, що «тексти країнознавчого характеру займають сьогодні все більше місце в процесі навчання іноземним мовам. Завдяки таким текстам, студенти знайомляться з реаліями країни мови, що вивчається, одержують додаткові знання в галузі географії, освіти, культури тощо. Зміст країнознавчих текстів повинен бути значущим для студентів, мати визначену новизну, включати відомості про державний устрій, географічне середовище, характерні предмети матеріальної культури, елементи фольклору або про особливості мовленнєвого поведіння й етикету» [8, с. 20].

Лінгвокраїнознавчий підхід має здійснюватися через введення нового матеріалу (презентація), його закріплення в процесі виконання тренувальних завдань та активізацію. К.Ю. Котович відмічає, що «у лінгвокраїнознавстві, подібно до стану справ у будь-якому іншому аспекті викладання мови, вирішуються проблеми відбору навчального матеріалу. Лінгвокраїнознавство – це самостійний аспект викладання іноземних мов, як і фонетичний, лексичний, граматичний, стилістичний» [20, с. 10].

Терміни «країнознавство» та «лінгвокраїнознавство» є схожими за своїми значеннями. Лінгвокраїнознавство є необхідним у вивченні будь-якої іноземної мови, зокрема англійської та французької. Нам важливо вивчати культуру та особливості країни, де спілкуються цією мовою, тому що розуміння традицій, звичок, культури народів сприятиме поглибленому вивченню та засвоєнню іноземної мови [26, с. 30].

Отже, лінгвокраїнознавчий підхід при вивченні іноземних мов поєднує процес вивчення мови із засвоєнням інформації про країну, мова якої вивчається. Розповідаючи про особливості цієї країни, її історію, географію, людей, освіту, цікаві факти, і даючи знання з фонетики, лексики, граматики, ми говоримо про лінгвокраїнознавчий підхід до викладання іноземної мови.

1.2 Лінгвокраїнознавчий підхід як створення позитивної мотивації при вивченні іноземних мов

Лінгвокраїнознавчий матеріал є важливою складовою для мотивації і підтримки інтересу до вивчення іноземних мов. Це означає, що зацікавленість у навчанні буде стабільною і зростатиме, якщо ми будемо використовувати на уроках елементи країнознавчого характеру, а саме: інформацію про особливості життя, звичаї, традиції, історію, культурні цінності народу країни, мова якої вивчається. Соціокультурний аспект мови сприяє досягненню взаєморозуміння та взаємного спілкування між представниками різних країн.

При вивченні іноземної мови, як вважає К.Ю. Котович, обов'язково враховувати такі моменти:

- оволодіння знаннями про культуру, історію, реалії та традиції країни, мова якої вивчається (лінгвокраїнознавство, країнознавство);

- залучення до діалогу культур (іншомовної та рідної);
- усвідомлення учнями суті мовних явищ, іншої системи розуміння, через яку може сприйматися дійсність;
- порівняння явищ іноземної мови, що вивчається, з рідною мовою;
- уміння вчитися (працювати з книгою, підручником, довідковою літературою, словниками тощо).

Ми погоджуємося з його думкою, що «досягнення цих цілей навчання іноземної мови можливе за умов взаємопов'язаного вивчення мови і культури народу — носія цієї мови, а також активної комунікативно-пізнавальної діяльності учня як суб'єкта навчання» [20, с. 8].

Розглядаючи лінгвокраїнознавчий підхід як аспект методики, направлений на пошук прийомів і форм роботи для ознайомлення учнів з новою для них культурою, можна стверджувати, що він може бути використаний для підвищення мотивації та ефективності навчального процесу.

Отже, реалізуючи лінгвокраїнознавчий аспект на уроках іноземної мови, ми стимулюємо інтерес до предмету, створюємо позитивну атмосферу для засвоєння мовних засобів, історичної, культурної та краєзнавчої інформації за допомогою різних форм і прийомів роботи. Це сприяє формуванню в учнів лінгвокраєзнавчої мотивації. Вчитель отримує можливість підбирати, систематизувати та відпрацьовувати завдання для засвоєння інформації лінгвокраїнознавчого характеру на уроках іноземної мови.

О.В. Кукла впевнена, що «використання краєзнавчого матеріалу забезпечує стійкий результат в області практичних навичок та вмінь з іноземної мови: з одного боку, створюється міцна система навичок та вмінь щодо практичного використання іноземної мови як засобу міжособистісного та міжкультурного спілкування; з іншого боку, учні

набувають корисних знань, що їм знадобляться в майбутньому. Слід також зазначити, що навчання учнів іноземної мови передбачає оволодіння ними комунікативною компетенцією, яка формується на основі взаємопов'язаного мовленнєвого, соціокультурного й мовного розвитку учнів, що вимагає впровадження в навчально-виховний процес інноваційних технологій. Результатом використання сучасних освітніх технологій є підвищення рівня сформованості основних видів комунікативної компетенції в учнів, їхніх навчальних досягнень з предмета та поліпшення якості освіти» [21, с. 25].

Цю позицію підтримує О.В. Артюхова, підкреслюючи, що «організація вивчення іноземної мови в тісному зв'язку з національною культурою досліджуваної мови буде сприяти посиленню комунікативно-пізнавальної мотивації учнів, розширенню загальнокультурного кругозору. Засвоєння лінгвокраїнознавчого аспекту сприяє поглибленню знань в області культури країни мови, що вивчається» [2, с. 25].

Сьогодні можливості навчатися в зарубіжних навчальних закладах стимулюють бажання молоді до самоосвіти, до поглибленого вивчення іноземної мови. При цьому, знайомство з історією, культурою, освітою, географією, побутом та звичаями країни сприяє розширенню знань людини про країну, мову якої вивчають.

Педагог та науковець О.В. Артюхова впевнена, що «організація вивчення іноземної мови в тісному зв'язку з національною культурою, лінгвокраїнознавче "забарвлення" навчання в цілому й навчальних матеріалів будуть сприяти посиленню комунікативно-пізнавальної мотивації студентів, розширенню загальнокультурного кругозору, дозволять урізноманітнити прийоми й форми роботи, апелювати до інтелекту студентів, найефективніше реалізувати завдання підвищення їх пізнавальної активності. Засвоєння лінгвокраїнознавчого аспекту сприяє поглибленню знань студентів у галузі культури та економіки країни, мова якої вивчається, що

знайде своє відображення в адекватності їхньої мовленнєвої й соціальної поведінки в іншомовному середовищі» [2, с. 20].

Навчання іноземної мови в рамках лінгвокраїнознавчого аспекту включає такі сфери життя країни, мова якої вивчається:

- 1) освіта;
- 2) побут;
- 3) соціум і культура;
- 4) здоров'я;
- 5) спорт;
- 6) сім'я;
- 7) торгово-комерційна сфера спілкування;
- 8) історія;
- 9) політика;
- 10) географія;
- 11) технології;
- 12) екологія тощо.

При цьому інформація може подаватися засобами інтернет-зв'язку, через підручник або розповідь викладача чи самого учня.

Навчаючись іноземної мови, учні працюють з аутентичними матеріалами, що дає їм можливість напряду читати, слухати, розмовляти з носіями мови, яка вивчається. При цьому мають місце пізнання іншомовного культурного середовища та поглиблене знайомство з особливостями мови. Крім того, у здобувача освіти формується активний та пасивний лексичний запас, розуміння фразеологізмів, сленгу, граматичних структур та фонетичні навички; розвивається мислення, підвищується самооцінка, виховується повага до інших культур і народів.

Отже, реалізація лінгвокраїнознавчого аспекту, а саме географічних та історичних відомостей про країну, мова якої вивчається, літературних, художніх, музичних творів, знайомства із предметами

побуту, святами, традиціями святкувань, звичаями тощо, мотивує учня до спілкування іноземними мовами. Це допомагає учневі досягти ефективної мовленнєвої взаємодії між представниками різних культур, сприяє розширенню знань про країну та її мову. При вивченні іноземних мов важливими є і засоби навчання, оскільки вони допомагають реалізувати на практиці лінгвокраїнознавчий аспект.

РОЗДІЛ 2.

РЕАЛІЗАЦІЯ ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧОГО АСПЕКТУ УРОКІВ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ НА РІЗНИХ ЕТАПАХ НАВЧАННЯ У ШКОЛІ

2.1 Традиційний підхід до формування в учнів лінгвокраїнознавчої компетенції

Соціокультурна компетенція здобувача освіти сьогодні є однією з головних освітніх цілей при навчанні іноземної мови. Це означає, що сучасна школа не лише навчає іноземній мові, але і знайомить із культурою країни, мова якої вивчається, дає уявлення та навички для подальшого міжкультурного спілкування представників різних країн, що виховані на різних національних традиціях, звичаях та культурах, але готових до комунікації з точки зору власного інтелекту, інтересів, знань, амбіцій. У цьому плані ми погоджуємося з позицією К.Ю. Котовича, який вважає, що «міжособистісне спілкування носіїв різних мов та культур може здійснюватися за тих умов, якщо комуніканти будуть цікавими один одному, якщо вони будуть керовані однією метою - взаємопорозумінню, взаємозбагаченню засобами міжкультурної комунікації» [15, с. 6].

Отже, лінгвокраїнознавчий аспект знаходить своє відображення в меті та завданнях, у змісті та методиках навчання іноземній мові. Це сприяє формуванню країнознавчих та соціокультурних знань школярів. Сучасні підручники, як правило, містять цей лінгвокраїнознавчий компонент і є одним із традиційних засобів навчання іноземній мові та культурі вже на початковому етапі.

Для досягнення соціокультурної компетенції учня у сучасній школі застосовуються як традиційні, так і новітні засоби навчання. У наш час передових технологій та інтернету з'являються нові форми та

прийоми роботи з учнями в середній школі, що сприяють формуванню в них лінгвокраїнознавчої компетенції.

Отже, почнемо з традиційних технологій навчання. До них віднесемо:

- роботу з текстом країнознавчого характеру, як для читання, так і для аудіювання;
- використання наочно-ілюстративного матеріалу;
- розповідь вчителя;
- усне повідомлення учня;
- виконання тренувальних вправ на закріплення матеріалу;
- бесіда або складання діалогу на запропоновану ситуацію.

У молодших класах середньої школи на уроках французької мови учні вивчають ази мовленнєвого етикету – фрази, що означають знайомство, привітання, прощання, прохання, подяка, вибачення. Традиційно учні складають невеличкі діалоги, запам'ятовуючи базові кліше для спілкування зі своїми однолітками. З перших уроків школярі вивчають лексику та дізнаються цікаві факти про Францію, спираючись на ілюстрації, фотографії, малюнки; дізнаються, як виглядає традиційна вуличка в Парижі; як розважаються та проводять свої канікули французькі школярі. Традиційна розповідь вчителя, підкріплена наочно, викликає інтерес молодших школярів, активізує уяву, мислення, пам'ять тощо.

Підручники для молодших школярів містять діалоги та невеличкі країнознавчі тексти, що розвивають навички читання, розуміння, діалогічного та монологічного мовлення, знайомлять учня з особливостями країни, мова якої вивчається.

Так, наприклад, проаналізуємо розкриття теми «*Les fêtes nationales en France / Національні свята у Франції*» у підручнику французької мови для 4 класу загальноосвітніх навчальних закладів авторів Н.П. Чумак та Т.В. Кривошеєвої [32, с. 50].

На початку теми на школярам пропонується прослухати аудіозапис діалогу між вчителем та учнями про День взяття Бастилії. Далі перевіряється розуміння почутого через виконання вправи «Вірно!»/«Невірно!». Після другого прослуховування акцент ставиться на основній інформації. Учні мають доповнити речення про те, що святкують 14 липня.

Далі відпрацьовується лексичний матеріал з теми. Основна лексика подається у простих реченнях, під відповідними малюнками, що допомагає дитині зрозуміти зміст речень і уявити, як це виглядає насправді. Після презентації нової лексики відбувається закріплення матеріалу через виконання системи тренувальних вправ:

- знайти відповідність;
- дати відповіді на запитання;
- доповнити речення.

Виконання тренувальних вправ змінюється індивідуальною роботою, а саме складанням і заповненням анкети щодо святкувань, опитуванням однокласників і внесенням відповідей в анкету.

Далі, у групах, діти озвучують запитання і відповіді анкети.

Наступний крок у викладенні цього країнознавчого матеріалу – читання тексту та перевірка його розуміння через вправу «Вірно!»/«Невірно!».

Фонетичний матеріал відпрацьовується через прослуховування, повторення та самостійне проговорювання звуків.

Закінчується робота над темою прослуховуванням вірша та в подальшому читанням або вивченням напам'ять.

Традиційним в молодшій школі є вивчення пісень та руханок, що розвиває навички аудіювання, фонетичної правильності мовлення, інтонаційного оформлення, дає уявлення про життя, відпочинок та навчання їхніх однолітків у Франції [32, с. 100].

Так, наприклад, у підручнику французької мови для 4 класу загальноосвітніх навчальних закладів авторів Н.П. Чумак та Т.В. Кривошеєвої школярам пропонують послухати та повторити слова пісні «Mademoiselle voulez-vous / Мадемуазель, чи не хотіли б Ви». Вчитель може придумати додаткові завдання, щоб зацікавити учнів. Наприклад, попросити заспівати пісню по черзі окремо хлопчиків, окремо дівчаток; потім придумати найпростіші танцювальні рухи і виконувати їх під час співу. Це викличе інтерес і мотивує дітей до вивчення французької мови.

Таким чином, на початковому етапі навчання формування лінгвокраїнознавчої компетенції молодших школярів здійснюється через систему діалогів, текстів та тренувальних вправ, направлених на закріплення основної інформації [32, с. 58].

Написання листа своєму французькому другові є завершальним етапом при вивченні будь-якої теми і свідчить про те, що учень готовий до спілкування зі своїм однолітком і може використовувати для цього вивчений лінгвокраїнознавчий матеріал.

На середньому етапі навчання лінгвокраїнознавчий матеріал є ефективним засобом створення і підтримки інтересу до вивчення іноземних мов. Збільшення і зміцнення мотивації відбувається за рахунок текстів країнознавчого характеру, які у процесі навчання іноземних мов займають чи не найголовніше місце. Вони розповідають учням про реалії країни мови, що вивчається, доповнюють знання здобувачів освіти в області історії, науки, географії, освіти, культури тощо. Як вважає Ніна Воронкова, «зміст країнознавчих текстів повинен бути значущим для студентів, мати визначену новизну, включати відомості про державний устрій, географічне середовище, характерні предмети матеріальної культури, елементи фольклору або про особливості мовленнєвого поведіння й етикету» [5, с. 400].

Так, автори навчальних посібників “*Voix et images de France*” П. Риван та П. Губерина ще у 70х роках минулого століття використовували країнознавчий матеріал як базу для своїх підручників, підкреслюючи необхідність його використання при навчанні французької мови учнів середніх класів. Здобувачі освіти знайомляться з культурою Франції, її історією, освітою, проблемами молоді та способом життя французів. Це дає змогу школярам краще зрозуміти мовні та мовленнєві особливості мови, що вивчається. Свої знання учні засвоюють через ситуації країнознавчого характеру, а художні тексти та документальні матеріали лише розширюють їх кругозір та сприяють закріпленню певних навичок читання, розуміння, говоріння та письма. У школярів виникає потреба дізнатися більше, спробувати самостійно виконати частину роботи, поділитися результатом із іншими, створити проект, розповісти про своє дослідження тощо [34, с. 102].

Так, наприклад, у підручнику французької мови (5-й рік навчання) Ю.М. Клименко у розділі «*Le voyage / Подорож*» знайомить школярів із Францією, її географічним положенням, кліматом та визначними місцями. Спираючись на текст, школярі знаходять відповідні географічні назви на карті. Підручник містить ілюстрацію ландшафту країни, тож учні мають можливість уявити, що представляє собою країна, мову якої вони вивчають. Питання після тексту допомагають перевірити розуміння прочитаного [16, с. 115].

Далі учням пропонують обговорити клімат Франції, користуючись інформацією з тексту і скласти речення із запропонованою лексикою з даної теми.

Наступним кроком є пояснення граматичного матеріалу *Le présent de l'indicatif du verbes* / Теперешній простий час та виконання тренувальних вправ на його закріплення з метою подальшого розгляду та вивчення країнознавчої теми.

Тему Франції продовжують проілюстровані тексти про Париж та його пам'ятки архітектури, розуміння яких перевіряється за допомогою відповідей учнів на післятекстові запитання або постановкою запитань до прочитаного.

Одним з етапів оволодіння лінгвокраїнознавчим аспектом з даної теми ми вважаємо аудіювання, а саме прослуховування діалогу «Le visit à Paris / Візит до Парижу». Слухаючи бесіду своїх ровесників за кордоном, школярі запам'ятовують певні мовні звороти та граматичні структури. Виконання вправ на вибір, кому належать ті чи інші вислови, спонукають здобувачів освіти до повторного звернення до діалогу та перечитування окремих розмовних фраз, їх засвоєння та активного використання під час спілкування.

Складаючи власні діалоги на тему «L'excursion de Paris / Екскурсія по Парижу», де один з учнів виконує роль туриста, а інший – гίδα, школярі демонструють отримані лінгвокраїнознавчі знання з даної теми. Завдання на доповнення речень країнознавчою інформацією сприяє зміцненню знань учнів, розширює їх кругозір, мотивує до отримання додаткової інформації з інших джерел, наприклад, з інтернету.

Ми вважаємо, що саме лінгвокраїнознавство підтримує мотивацію учнів, бо, з одного боку, надає відомості про країну, мова якої вивчається, а з іншого - сприяє вивченню цієї мови [9, с. 1].

У підручниках для базових класів середньої школи часто використовуються ситуації, у яких головними героями є французькі школярі. Це зближує учнів і дозволяє краще зрозуміти спосіб життя французів, отримати навички користування картою міста, знайти потрібну інформацію в газеті, зателефонувати, зрозуміти будь-яку об'яву. При цьому лінгвокраїнознавчий аспект відтворюється у аутентичних текстах на тему «Les villes modernes de France / Сучасні міста Франції», «La cuisine française / Французька кухня», «Paris est la capitale de la France / Париж – столиця Франції», «L'art français /

Французьке мистецтво», «La France et ses curiosités / Визначні місця Франції».

Продовжуючи розкривати тему важливості текстів при формуванні лінгвокраїнознавчої компетентності школярів, ми вважаємо необхідним зупинитися на традиційних уроках домашнього читання. Домашнє читання сприяє не лише розвитку навичок читання, аудіювання, говоріння та письма, але й опануванню мовним матеріалом. Дитина самостійно знайомиться з країнознавчою інформацією, художньою літературою країни, мова якої вивчається, аналізує її, виконує завдання для закріплення матеріалу, як мовного, так і країнознавчого. Метою таких уроків є ще й особистісно-орієнтоване навчання, адже саме читання дозволяє окремим учням проявити себе, свою індивідуальність. Домашнє читання можна завершити виконанням творчих завдань. А це найбільше мотивує учнів, дає можливість показати свій талант і свої переваги іншим [23, с. 3].

Ми впевнені, що бажання вчителя все зробити самому, в тому числі, передати знання, пояснюючи все в деталях, часто приводить до розслабленого стану учнів, послаблює в них бажання вчитися, аналізувати, робити висновки, сповільнює сам процес навчання. Самостійна робота учнів на уроках домашнього читання іноземною мовою сприяє їх організації, мотивує та активізує їхню діяльність.

Так, наприклад, учням 5-6 класів можна запропонувати твір А.-С. Екзюпері «Le petit Prince / Маленький принц». Враховуючи той факт, що дана повість вивчається на уроках зарубіжної літератури, учням матимуть змогу порівняти звучання твору українською мовою та в оригіналі. Робота над саме цим твором поглибить знання школярів з літератури країни, мова якої вивчається. Знайомство з біографією автора сприятиме обговоренню таких питань, як:

- чому автор написав саме цей твір;
- чому саме такі герої;

- чи є зв'язок твору з біографією самого автора та інші.

Практика домашнього читання тексту покращує фонетичні та лексико-граматичні навички учнів. Творчі завдання до прочитаного сприяють розвитку критичного мислення здобувачів освіти, їх самовираженню, активізації їх пізнавальної діяльності.

Домашнє читання франкомовної літератури на уроках в загальноосвітній школі має бути невід'ємною складовою уроку. У процесі читання художніх текстів учні повторюють і закріплюють фонетику, букви і слова, орфографію і граматичні структури, знайомляться з надбаннями літератури тієї мови, яку вивчають [23, с. 2].

Із запровадженням лінгвокраїнознавчого підходу на уроках іноземної мови вчитель отримує можливість обирати необхідний матеріал, в тому числі, автентичні тексти не лише для читання, але і для аудіювання. Це сприяє зміцненню мотивації учнів до такої форми роботи, адже вони мають можливість почути інформацію у викладені носіїв мови, що розкажуть їм про країну, мова якої вивчається, цікаві факти та живі діалоги однолітків про навчання, захоплення та хобі, взаємовідносини в їхніх сім'ях тощо. Ці тексти відіграють велику пізнавальну та лінгвокраєзнавчу функцію. Вчитель може використовувати додатковий ілюстрований матеріал для розкриття змісту пропонованих текстів – географічні карти, малюнки, флеш-картки. Це забезпечить використання наочності на уроках, полегшить розуміння матеріалу, сприятиме запам'ятовуванню інформації і, як результат, закріпить набуті знання. Система різноманітних вправ дозволяє відпрацювати певні аспекти почутого, перевіряє правильність розуміння тексту, розвиває навички мислення, уяву, пам'ять.

Так, наприклад, у підручнику французької мови для 7 класу Ю.М. Клименко у розділі «La France et sa capitale / Франція та її столиця» знайомить школярів із музеями Парижу – Лувром, музеєм Матісса, музеєм ляльок та іншими, використовуючи для цього цікаві

тексти для читання та завдання для перевірки розуміння прочитаного, такі як:

- відповіді на запитання;
- доповнити речення, обравши правильний варіант із запропонованих;
- складання діалогу про відвідування одного з музеїв на вибір.

На нашу думку, цікавим для учнів було б почути інформацію про один із таких музеїв у виконанні носія мови. Це дало б можливість зрозуміти, наскільки школярі сприймають країнознавчий матеріал не лише з опорою на текст, але й на слух, і використати схожі завдання для перевірки розуміння почутого. У якості ресурсу можна було б використати не просто звуковий запис або подкаст, але навчальне відео як більш сучасний, цікавий і мотивуючий спосіб навчання іноземної мови [18, с. 115].

В цілому, реалізація лінгвокраїнознавчого аспекту на середньому етапі позитивно впливає на мотивацію учнів до вивчення іноземної мови, сприяє якісному засвоєнню ними лексики, фонетики та граматичних структур, підвищує інтерес до предмету, розширює знання про країну, мова якої вивчається, її культуру, населення, життя ровесників за кордоном тощо, викликає бажання спілкуватися на різні теми з носіями мови.

У старших класах середньої школи лінгвокраїнознавча компетенція вдосконалюється. Учні 10-11 класів, опираючись на свої знання, отримані раніше, навчаються не тільки аналізувати інформацію про країну, мова якої вивчається, але й дискутувати з певних питань, висловлювати свою точку зору на ту чи іншу лінгвокраїнознавчу проблему, аргументувати свій вибір, порівнювати, знаходити плюси й мінуси тощо. Тепер важливим моментом навчання є не лише читання й аудіювання, але й діалогічне та монологічне висловлювання на основі певної ситуації, та письмо. Учня пропонується описати певну

лінгвокраїнознавчу ситуацію, висловити свою точку зору, аргументувати свій вибір, запропонувати вирішення проблеми зі своїм зарубіжним другом, тобто перевіряється соціокультурна компетенція старшокласника, його уміння використати набуті знання у певній життєвій ситуації.

Кінцевою точкою на цьому етапі навчання учнів є складання ЗНО, яке демонструє результати набутих ними знань, умінь та навичок та оволодіння комунікативними компетенціями, в тому числі, лінгвокраїнознавчими.

Наведемо приклад.

У підручнику французької мови для 11 класу Ю.М. Клименко у розділі «Le repas / Їжа» розкриває тему «Au restaurant / У ресторані». На наш погляд, це цікава лінгвокраїнознавча тема, яка одночасно знайомить учнів зі способом життя французів, їхніми звичками, смаками та уподобаннями щодо їжі, мовленнєвим етикетом при відвідуванні ресторанів, а також дає нові важливі для майбутнього спілкування лексичні та граматичні знання [17, с. 105].

Введення в тему розпочинається із прослуховування діалогу «Au restaurant / В ресторані». Далі старшокласникам можна запропонувати прочитати діалог у ролях, повторюючи інтонацію та звертаючи увагу на вимову та правильність читання слів. Розуміння почутого перевіряється наступними вправами:

- кому належать наступні фрази, офіціанту чи клієнту;
- обрати правильну відповідь на запитання із двох запропонованих;
- доповнити діалог необхідними фразами;
- замінити виділені слова словами, що пропонуються;
- переставити фрази діалогу в логічну послідовність.

В окремому завданні учням пропонується детально вивчити меню та розмовні фрази для спілкування у ресторані і скласти свій власний діалог.

Таким чином, працюючи над темою «Au restaurant / У ресторані», здобувачі освіти засвоюють лінгвокраїнознавчий матеріал, який у подальшому зможуть використати у реальній життєвій ситуації [17, с. 56].

Ми підтримуємо думку В.Й. Сас щодо того, що «оволодіння іноземною мовою як засобом спілкування повинне дати школярам безпосередній доступ до культури інших народів, забезпечити в процесі навчання діалог культур, сприяти вихованню, всебічному розвитку школярів, підвищувати якість підготовки їхньої діяльності в різних сферах життя – у побутовій, соціально-культурній і т. д.». Адже володіння іноземною мовою відкриває сьогодні можливості для живого спілкування, для знайомства з країною, мова якої вивчається, у якості студента коледжу чи вищого навчального закладу, учасника міжнародних форумів та конференцій, міжнародних освітніх програм чи просто туриста [30, с. 1].

Сьогодні все більше старшокласників усвідомлюють значення іноземної мови та її роль у своєму майбутньому житті. Змінюється відношення до цього шкільного предмету, адже приходить розуміння того, що знання іноземної мови – це успіх, це досвід, це розширення кругозору. Послідовна реалізація лінгвокраїнознавчого аспекту іноземної мови на старшому етапі сприяє зміцненню міжпредметних зв'язків, так як учні отримують додаткові знання з інших дисциплін, таких як географія, історія, мистецтво, література, музика та інші. Важливо так побудувати навчальний процес, щоб школярі, вивчаючи іноземну мову, поповнювали свої знання з цих предметів.

Таким чином, французька мова призначена стати засобом спілкування учнів зі своїми однолітками з цієї країни завдяки

сформованим комунікативним компетентностям. Школа зобов'язана навчити школярів говорити, слухати, читати та писати французькою мовою, забезпечити їм можливість дізнатися якомога більше про країну, мова якої вивчається. Ми вважаємо, що традиційні підходи до викладання французької мови у школі створюють умови для реалізації лінгвокраїнознавчого аспекту на початковому, середньому та старшому етапі навчання. Використання автентичних літературних та документальних текстів для читання та аудіювання, ілюстративних матеріалів на різні побутові теми, афіш, оголошень, рекламних брошур, меню, проведення бесід, діалогів, розповідей наближають учня до природного культурологічного середовища. Ми підтримуємо думку О.М. Строкань що «вони забезпечують спілкування з живими, реальними предметами, стимулюють майже справжню комунікацію: учні як би проживають усі події, грають визначені ролі, вирішують проблеми (купівлі, екскурсій, вибору навчального центра і професії, заповнення анкет, вибору меню і т.д.)» [31, с. 1].

2.2 Використання сучасних освітніх технологій на уроках французької мови як засіб ефективного засвоєння лінгвокраїнознавчого матеріалу

Дуже актуальною в умовах розбудови інформаційного суспільства є цифрова компетентність вчителя. Наскрізне застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі стає інструментом забезпечення успіху Нової Української школи. Запровадження ІКТ в освітній галузі є системним процесом, який охоплює всі види діяльності. Новітні комунікаційні технології суттєво розширюють можливості педагогів, таким чином формуючи в учня важливі для нашого сторіччя технологічні компетентності.

Випускники шкіл ХХІ століття стають конкурентоздатними завдяки процесам розвитку, виховання і соціалізації в новій школі, де створюється компетентнісно зорієнтоване освітнє середовище – вимога сьогодення. І величезну роль у цьому відіграватиме майстерність вчителя щодо доцільного поєднання традиційних та новітніх інформаційних джерел, які передбачають використання електронних презентацій, відеоматеріалів, ресурсів мережі Інтернет з метою створення на кожному уроці сприятливих умов для набуття здобувачами загальної середньої освіти предметних і ключових компетентностей.

Услід за С.В. Рудою ми визнаємо, що якісна мовна підготовка молоді не можлива без використання сучасних освітніх технологій. Сучасні технології в освіті – це «професійно-орієнтоване навчання іноземної мови, проектна робота в навчанні, застосування інформаційних та телекомунікаційних технологій, робота з навчальними комп'ютерними програмами з іноземних мов (система мультимедіа), дистанційні технології в навчанні іноземних мов, створення презентацій в програмі PowerPoint, використання інтернет-ресурсів, навчання іноземної мови в комп'ютерному середовищі (форуми, блоги, електронна пошта), новітні тестові технології (створення банку діагностичних матеріалів з курсу навчального предмета «Іноземна мова» для проведення комп'ютерного тестування з метою контролю навчання студентів)» [29, с. 4].

Ми погоджуємось з Г.В. Онкович, яка зазначає, що «інноваційні освітні процеси – це комплексні процеси створення, впровадження, поширення новацій і зміни освітнього середовища, в якому здійснюється їх життєвий цикл» [27, с. 2]. У наш час з'явилося досить багато нових технологій, а саме технологій медіа освіти. Ці сучасні інновації сприяють підготовці школяра до життя у світі інформаційних технологій. Щодня учень стикається з певними інформаційними ресурсами з метою знайти якусь потрібну інформацію або використовує

мас-медіа для перегляду новин у світі. Таким чином, інноваційні технології оточують школярів усюди.

До цих новітніх засобів навчання ми можемо віднести засоби візуалізації (презентація, слайд-шоу), засоби дистанційної освіти (аудіо та відео зв'язок), онлайн-інструменти, наприклад *trello* – візуальний інструмент, що дозволяє одночасно і вчителю, і учневі використовувати навчальний матеріал на уроці. *Trello* сприяє легкому розподілу завдань на поточні та заплановані. А щоб учні не забули, які саме завдання їм потрібно буде виконати, а з яким вони вже впоралися, цей онлайн-інструмент виділятиме вже пройдене іншим кольором [7, с. 35].

Так само досить цікавою новітньою інформаційною технологією ми можемо назвати такий онлайн-інструмент як *Padlet*. Учень з його допомогою створює смисловий зміст, який можна спільно редагувати (тобто, у ньому можуть працювати декілька учнів одночасно). Сюди включаються ідеї школярів щодо розгляду певного питання на уроці іноземної мови; ми можемо побачити відповіді й інших учнів, а також зійтися на одній спільній думці (вчитель та учні погоджуються або не погоджуються з певним висловлюванням одногрупника або самого автора).

Ми маємо пам'ятати, що важливою умовою для якісного навчання іноземним мовам є спілкування та обмін думками між всіма учасниками освітнього процесу; школярі повинні активно брати участь в обговоренні та прийнятті рішень. Важливим моментом в освітньому процесі є формування в учнів навичок групової співпраці, прийняття думки іншого учня [7, с. 23].

Отже, на уроках французької мови використання сучасних освітніх технологій як засобу ефективного засвоєння лінгвокраїнознавчого матеріалу, є просто необхідним. Оволодіти комунікативною компетенцією при вивченні іноземної мови, не спілкуючись напямучи з носіями мови та не знаходячись в країні, мова

якої вивчається, непросто. Тому важливим завданням для вчителя є створення реальних та уявних ситуацій спілкування на уроці. Використання навчального відео, презентацій, пісень, електронних книг, мультимедійних засобів, інтернет сайтів, інтернет ігор, перегляд художніх фільмів, застосування комп'ютерів, смартфонів, планшетів робить процес оволодіння мовою максимально наближеним до життєвого, живого. Учитель відкриває перед учнями наочне бачення життя, традицій, культури, освіти, мовних реалій країни, мова якої вивчається.

Зупинимося на окремих новітніх засобах навчання.

Використання пісенного матеріалу на уроках французької мови не є інноваційним. Однак більш сучасним і комунікативно направленим його роблять комп'ютер та інтернет, адже тепер у вчителя є можливість знайти улюблену пісню у виконанні улюбленого співака, додати інформацію про історію появи цього музичного твору, біографію виконавця, створити онлайн тест і провести насичений лінгвокраїнознавчий урок. Використовуючи цей прийом, вибираючи музичні твори, цікаві школярам, учителі сприяють підвищенню мотивації учнів і кращому засвоєнню мовного матеріалу внаслідок багаторазового повторення і завдяки дії мимовільного запам'ятовування. Такі уроки можна будувати у вигляді нетрадиційних уроків-концертів, уроків-мюзиклів, тощо.

Так, наприклад, при вивченні теми «La musique / Музика» у 8 класі за підручником Ю.М. Клименко можна виділити одне заняття на роботу з музичним твором французькою мовою, який точно зацікавить підлітків. Для цього доцільно завчасно провести анкетування або опитування щодо жанрів музики, які подобаються учням [15, с. 150].

Обравши відповідний матеріал в інтернеті, вчитель може створити ряд завдань для роботи на уроці:

- знайомство з новою лексикою та її опрацювання через систему різних вправ;
- попередньо дати завдання окремим учням підготувати проект-презентацію про виконавця пісні;
- прослуховування музичного твору або перегляд відповідного відео з подальшим виконанням завдань до почутого;
- відтворення пісні через виразне читання або виконання під музичний супровід;
- питання для обговорення, дискусії.

Таке заняття сприяє розкриттю творчих здібностей школярів, виховує в них естетичне відношення до мистецтва, культури країни, мову якої вони вивчають. Музика створює сприятливий психологічний клімат на уроці, зменшує напруження, активізує працездатність школярів. При цьому діти вчаться сприймати та розуміти іноземну мову на слух, розвиваються їхні фонетико-лексико-граматичні навички. Мое

Таким чином, вивчення теми «La musique / Музика» буде більш сучасним завдяки використанню автентичного матеріалу, нових сучасних інформаційних технологій. На занятті матимуть місце не лише традиційні засоби навчання мові, але й інтерактивні форми роботи, проектна робота, що сприятиме не тільки засвоєнню навчального матеріалу, але й розширить кругозір та поглибить знання учнів з лінгвокраїнознавчої тематики.

Формування в учнів здатності використовувати іноземну мову як інструмент спілкування в діалозі культур та цивілізацій сучасного світу відбувається внаслідок клопіткої роботи шкільного вчителя. Сьогодні комунікативний та соціокультурний розвиток учнів для підготовки їх до міжкультурного спілкування у сфері шкільної та позашкільної освіти, молодіжного туризму, до використання іноземної мови як способу самоосвіти в різних областях людських знань, в якості інструменту індивідуально-особистісного проникнення в культури інших народів та

ознайомлення їх з особливостями життя та побуту українців, духовним багатством України та її вкладом у світову культуру мотивується новітніми освітніми технологіями.

Так, поговоримо про важливість відео уроків.

Завдяки інтернету і наявності відповідних комп'ютерних засобів навчання лінгвокраїнознавчий аспект уроків французької мови сьогодні може реалізуватися набагато глибше, цікавіше і продуктивніше. Здобувачі освіти мають можливість отримувати живу інформацію з екрана телевізора чи монітора; можуть переглядати найцікавіші моменти багато разів і порівнювати отриману інформацію з подібними фактами у своїй країні.

Наведемо приклад.

У підручнику французької мови (5-й рік навчання) Ю.М. Клименка розглядається тема «Les villes et les villages / Міста та села». Ми пропонуємо осучаснити матеріал підручника, провівши хоча б один із уроків у форматі відео [16, с. 180].

Так, підбираємо навчальне відео з відповідної теми в інтернеті, наприклад, «Paris / Париж». Як підготовчий етап, виписуємо незнайому лексику до нього та відпрацьовуємо з учнями вимову, читання, вживання та написання через систему тренувальних вправ. Перед першою демонстрацією відео ставимо перед учнями завдання: що конкретно вони мають зрозуміти з побаченого. Перевірівши відповіді учнів, демонструємо відео вдруге, акцентувавши увагу на завданні, яке вони мають виконати. За необхідністю, можна показати відео додатково. Перевірка виконання завдання може здійснюватись не тільки вчителем, але й самими учнями. У цьому випадку вони виступають у ролі викладача і відчують відповідальність за правильність перевірки.

На кінець заняття можна запропонувати здобувачам освіти написати листа французькому другові про своє рідне місто, опираючись на інформацію та лексичний матеріал із відео уроку.

Як правило, діти із захопленням сприймають подібну форму роботи на уроці французької мови, адже вони знайомляться з реальним життям країни, мову якої вивчають, чують мову в оригіналі, без акценту і така новизна на уроці викликає цікавість, активність та бажання взяти участь в обговоренні теми.

За концепцією Нової української школи, найбільш успішними на ринку праці в найближчій перспективі будуть фахівці, які вміють навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі та володіти іншими сучасними вміннями. У цьому контексті варто поговорити про проектну роботу на уроках іноземних мов. Адже при проведенні цього виду роботи учні отримують саме такий досвід, оскільки проекти сприяють кращому засвоєнню навчального матеріалу з певної теми та збільшенню багажу знань школяра.

Цей різновид сучасних технологій при вивченні французької мови вироблятиме вміння учнів працювати у колективі, яке знадобиться їм у майбутньому. Робота над проектом у групах спонукає школяра використовувати свої лексичні та граматичні знання; розвивати логічне мислення; покращувати інтелектуальні здібності; тренувати пам'ять та виділяти найголовнішу інформацію серед величезної кількості тексту, а також учень виховуватиме у собі впевненість у своїх словах, впевненість у правильності своєї думки; школяр зможе навести приклади на її підтвердження та спростувати думку іншої особи.

Організація проектною роботи в навчанні французької мови неабияк впливає на засвоєння лінгвокраїнознавчого аспекту. Під проектом розуміють самостійну творчу роботу учня або групи учнів, які свідомо, вивчаючи різні джерела інформації, в тому числі, електронні, ставлять перед собою наукову проблему, цілі та завдання і пропонують шляхи її вирішення. Проект можна створювати при вивченні будь-якої теми. Він може бути як коротким, так і довгостроковим; як

індивідуальним, так і парним або груповим; у вигляді узагальненої інформації на ватмані чи у презентації [14, с. 1].

Прикладом може бути наступне.

Повертаючись до теми «La musique / Музика» у 8 класі (підручник Ю.М. Клименко) учні заздалегідь отримують завдання: створити електронний проект-презентацію про виконавця пісні, яка буде вивчатися на одному з уроків. Це завдання можна спланувати як індивідуальний, парний або навіть груповий (3-4 учні) проект, поставивши перед школярами конкретні вимоги: цікаві моменти з біографії виконавця, його творчі досягнення, альбоми, нагороди і т. д. Обов'язково мають бути ілюстрації та фотографії для підтвердження сказаного. Учні самостійно розподіляють обов'язки щодо підготовки проекту. Кожен із них зацікавлений у результаті і працює в команді, що теж має позитивний виховний ефект для майбутнього соціального життя підлітка [15, с. 158].

Отже, організовуючи проектну лінгвокраїнознавчу роботу на уроці французької мови, ми сприяємо розвитку індивідуальних особливостей учнів, розвиваємо вміння працювати в колективі на загальний позитивний результат, мотивуємо школярів до вивчення іноземної мови, та знання її культури. Створюючи проект, здобувачі освіти фокусують увагу як на мовному аспекті, так і на країнознавчому.

До сучасних технологій навчання іноземним мовам ми відносимо і гру. У молодших класах середньої школи її можна застосовувати при вивченні лексики. Гра доступна навіть слабким учням. Відчуття комфорту, захопленості й радості, віри у свої сили та готовності змагатися долають бар'єр невпевненості і страху, які заважають вживати іноземну мову, і добре позначається на результатах навчання.

На середньому та старшому етапах навчання гру замінює рольова гра. У рольовій грі теж усі рівні. Тут можуть проявити себе як сильні, так і слабкі школярі, оскільки не завжди лише знання предмету є

вирішальним у відтворенні певних життєвих ситуацій. Такі якості як творчість, артистичність, винахідливість стають важливішими, ніж просто мовні знання. У цьому випадку ми говоримо про особистісно-орієнтований підхід при вивченні іноземних мов [33, с. 12].

Рольова гра сприяє швидкому та легкому засвоєнню навчального матеріалу, не лише мовного, але й країнознавчого. Вона знімає відчуття напруги і викликає почуття задоволення. Саме рольова гра відтворює життєву ситуацію, яка наближує здобувачів освіти до життя у країні, мова якої вивчається.

Отже, рольову гру можна вважати ефективним засобом навчання, адже вона полегшує процес оволодіння іноземною мовою; учні відчують емоційне задоволення як у процесі самої рольової гри, так і при досягненні її результатів, одночасно засвоюючи матеріал. Рольова гра спонукає учнів вивчати іноземні мови [6, с. 5].

Звернемося до новітніх тестових технологій. Як правило, ми розуміємо під тестом контроль певних знань школярів як з лексики чи граматики, так і з видів мовленнєвих компетенцій. Тож перевіряючи країнознавчі знання учнів з окремих тем, можна скористатися цією технологією, зробивши акценти на найважливіших моментах того матеріалу, який необхідно знати здобувачам освіти у першу чергу. Ці тести можуть бути створені в Гугл-формі або в електронному варіанті.

Наприклад, під час проведення відео уроку у 5 класі з теми «Les villes et les villages / Міста і села» за підручником Ю.М. Клименко, розуміння лінгвокраїнознавчої інформації доцільно перевірити у тестовій формі. Сьогодні існує багато онлайн платформ для вчителів, на яких можна створювати власні тести або користуватися розробками своїх колег. При наявності необхідного обладнання тести можна провести онлайн, що ще більше зацікавить учнів, або роздрукувати їх. Для вчителя тестова перевірка економить час та спрощує сам процес перевірки знань школярів [16, с. 200].

На сьогоднішній день існує багато сучасних технологій для викладання учням іноземної мови у школі. Все більшою популярністю сьогодні користується робота з навчальними комп'ютерними програмами з іноземних мов (система мультимедіа), що тренує учнів у використанні лексики, граматичних структур, формує фонетичні навички, навички читання, аудіювання, говоріння та письма з різних тем. Ця сучасна технологія дозволяє слідкувати за процесом навчання іноземної мови у школі та дає мотивацію учневі для покращення якості своїх знань [29, с. 4]. Це може бути електронна дошка (або її ще називають інтерактивною), мультимедійні проектори, які допоможуть учневі краще засвоїти тему, використовуючи форму гри на уроці з іноземної мови. Не виняток і лінгвокраїнознавчий матеріал, що засвоюється в процесі виконання різних вправ.

Важливими принципами, на які має спиратися вчитель під час проведення уроку з іноземних мов - це цілеспрямованість та змістовність занять (в учнів має бути мотивація до розгляду та вивчення певної теми) та віра вчителя в сили своїх учнів, його підтримка, яка має бути націлена на розвиток в учня уміння працювати в колективі (у парах, у групі). У цьому відношенні ми вважаємо, що інтерактивне навчання теж можна віднести до сучасних методів вивчення іноземних мов у школі.

Суть інтерактивного навчання полягає у використанні діалогічної форми роботи з учнями. Діти парами або у групах обговорюють та вирішують певні проблеми та ситуації, пропонують власні шляхи їх розв'язання. За допомогою інтерактивного методу на уроках французької мови діти вчаться висловлювати власну думку, відстоювати її, погоджуватися або не погоджуватися з думками однокласників. Інтерактивне навчання сприяє покращенню навчальних результатів учнів, оскільки робота такого плану передбачає, що сильніші учні допоможуть слабким, якщо їм щось незрозуміло, а слабкіші зможуть запропонувати

власний вихід із проблемної ситуації. Таким чином, учні усього класу спільно вирішують завдання та візьмуть участь у виконанні завдання [19, с. 1].

Прикладом інтерактивного навчання є метод «мозкового штурму». Сьогодні його використовують на уроках іноземних мов для узагальнення, накопичення та перевірки знань учнів з певної теми, для отримання досвіду, адже учень слухає, про що говорять одногрупники, запам'ятовує щось нове для себе, робить власні доповнення.

Ще одним прикладом інтерактиву на уроці французької мови є метод «мозаїки». Він полягає в тому, щоб учень опрацював за якийсь певний час запропонований вчителем матеріал з теми і представив його іншим членам колективу [19, с. 1].

Як приклад, візьмемо текст із підручника Ю.М. Клименко для 7 класу «HANDBALL Jackson Richardson: On est une bande de potes / Ганбол Джексон Річардсон: Ми – група друзів» з теми «Le sport / Спорт».

Школярів можна розділити на групи по 4-5 учнів. Текст теж можна розділити на частини. Кожна група отримує свою частину тексту. На читання тексту їм відводиться 3-5 хвилин. Учні можуть допомагати членам своєї групи в читанні та розумінні прочитаного. Згодом діти презентують іншим групам ту інформацію, яку вони дізналися та яка їм здалася найцікавішою. Таким чином, усі учні будуть залучені до процесу «мозаїки»; вони намагатимуться вибрати найважливіші на їхню думку факти з тексту. Вчитель може запропонувати дітям внести ці факти в таблицю, передаючи її з парти на парту; доповнити речення, дописати схему майбутньої розповіді тощо. Можна використати і мультимедійну дошку для запису результатів. Одного з учнів можна попросити узагальнити всю інформацію, прочитавши класові вибрані дітьми факти. Як підсумок, можна провести гру «снігова куля», переказавши весь матеріал тексту. В результаті здобувачі освіти

отримують нові країнознавчі знання про видатного спортсмена країни, мову якої вони вивчають, та засвоять певні граматичні структури і лексику [18, с. 200].

Тобто, так звана технологія співпраці, або інтерактив, на уроках французької мови є важливим моментом у набутті учнями лінгвокраїнознавчих знань та навичок з іноземної мови та навчає учнів спілкуватися, домовлятися та допомагати один одному, тобто формує у школярів необхідну для їхнього майбутнього соціокультурну компетенцію.

Дистанційне навчання, яке набуло популярності у період поширення всесвітньої пандемії коронавірусної хвороби, теж є однією із новітніх форм навчання. Сьогодні уроки в онлайн-режимі через додатки *Zoom*, *Google Class* та інші дають можливість не тільки донести учням програмний матеріал, але й урізноманітнити його через використання сучасних інформаційних інтернет джерел як для практичних занять, так і для самостійної роботи. Викладання матеріалу на лінгвокраїнознавчій основі можна здійснювати через використання електронних презентацій, прямі посилання на відповідні відеоматеріали чи освітні інтернет сайти, де розміщуються матеріали для читання, прослуховування, перегляду та вправи на закріплення. Контроль знань можна проводити онлайн на спеціальних сайтах у вигляді тестів. Вчитель може створювати власні тести або користуватися вже створеними.

Ми пропонуємо один із варіантів проведення лінгвокраїнознавчого уроку в режимі *Zoom* конференції.

Опираючись на підручник Ю.М. Клименко для 7 класу, працюємо з учнями з темою «Le Sport / Спорт». Традиційно на початку уроку проводимо «Мозковий штурм», згадуючи потрібну лексику і складаючи опорну схему або ж закріпити певний граматичний матеріал. Для цього вчитель може користуватися білим екраном, фіксуючи відповіді школярів [18, с. 150].

Перевіривши домашнє завдання (як варіант), учням можна запропонувати аудіювання - перегляд відео про спортивні ігри у Франції, поставивши перед ними конкретне завдання, на що саме звернути увагу. Для цього можна одразу в режимі конференції перейти на потрібний сайт або, скинувши посилання школярам, дати їм можливість зайти самостійно. Після другого перегляду здобувачам освіти треба виконати тестове завдання до відео онлайн на сайті або іншу роботу. Результати учнівських робіт можна обговорити на цьому ж або на початку наступного заняття.

Таким чином, під час дистанційного навчання зберігається системність у навчанні, послідовність викладення матеріалу, вивчення лексико-граматичного матеріалу, можливість поглибити лінгвокраїнознавчий аспект шляхом використання сучасних комп'ютерних технологій та інтернет ресурсів. Зростає мотивація студентів, адже вноситься новизна у викладення предмету, з'являється можливість наблизитися до реальності життя країни, мова якої вивчається.

Отже, навчати французькій мові і культурі, літературі, мистецтву, історії та реаліям життя Франції сьогодні можна і потрібно з використанням сучасних освітніх технологій. Використання ІКТ та інтернет ресурсів має великі переваги. Завдяки цим ресурсам дитина стає ближчою до реального середовища чи носія мови, що вивчається, на власні очі бачить, як проходить життя її однолітків, що вони їдять на сніданок чи як проводять свій вільний час, як спілкуються і куди їдуть подорожувати. Учні мають змогу швидко знайти потрібну їм інформацію та додатковий матеріал про країну, мова якої вивчається. На форумах, у блогах, у чатах та на сайтах отримати поради та поспілкуватися з різних питань з носіями мови.

На жаль, сьогодні учні часто спроможні відтворювати лише фрагменти отриманих ними знань, але не вміють застосовувати їх для

вирішення життєвих проблем. Вони можуть зазубрювати певні мовні факти, лексико-граматичні структури, проте під час спілкування віч-на-віч учні стикаються зі складнощами; вони розгублюються, не можуть відповісти на запитання, використовуючи вже пройдений матеріал, навіть якщо знають відповідь. Не всі вітчизняні підручники дають необхідний лінгвокраїнознавчий матеріал. Щоб задовольнити потреби сучасної дитини, необхідно користуватися не лише традиційними, але й новітніми сучасними освітніми технологіями, які створюють ситуацію для навчання, наближену до реальної, показують живу картину життя в країні, мова якої вивчається, дають можливість чути і спілкуватися з носіями мови. Дитині важливо не тільки дати знання, але й навчити користуватися ними. «Знання та вміння, взаємопов'язані з ціннісними орієнтирами учня, формують його життєві компетентності, потрібні для успішної самореалізації у житті, навчанні та праці» [10, с. 36].

ВИСНОВКИ

Знання іноземної мови у 21 столітті є не лише проявом освіченості, а необхідністю. У наш час практичні навички володіння іноземною мовою допомагають у пошуках кращої роботи, при навчанні в закордонних освітніх навчальних закладах, під час подорожі, знайомствах в інтернеті, у спілкуванні тощо. Важливо наголосити на тому, що вивчення будь-якої іноземної мови означає не тільки оволодіти фонетичними, лексичними та граматичними знаннями, але й познайомитися з історією, культурою, побутом, звичаями та життям людей у країні, де цією мовою спілкуються. А це можливо, якщо ми у процесі навчання реалізуємо лінгвокраїнознавчий аспект.

У нашій роботі було надано визначення поняття «лінгвокраїнознавство»; розглянуто складові лінгвокраїнознавчого аспекту, їх вплив на мотивацію учнів до вивчення іноземної мови. Опрацювавши наукові дослідження багатьох вчених ми дійшли висновку, що лінгвокраїнознавчий підхід при вивченні іноземних мов поєднує процес вивчення мови із засвоєнням інформації про країну, мова якої вивчається. Розповідаючи про особливості цієї країни, її історію, географію, людей, освіту, цікаві факти, і даючи знання з фонетики, лексики, граматики, ми говоримо про лінгвокраїнознавчий підхід до викладання іноземної мови.

Лінгвокраїнознавчий аспект реалізується через мовні асоціації, а сама країнознавча складова допомагає учневі зрозуміти певні процеси, що відбуваються в мові. Лінгвокраїнознавство сприяє полегшеному вивченню мови учнем, адже якщо він пригадає щось приємне, з чим в нього пов'язана франкомовна або англomовна країна, то це надасть йому відчуття комфорту у іншомовному середовищі та покращить результати його мовленнєвої діяльності. Лінгвокраїнознавчий аспект мотивує учнів

вивчати іноземні мови, вести діалоги з носіями мови, адже кожна нова мова – це як нове життя.

Отже, реалізуючи лінгвокраїнознавчий аспект на уроках іноземної мови, ми стимулюємо інтерес до предмету, створюємо позитивну атмосферу для засвоєння мовних засобів, історичної, культурної та краєзнавчої інформації за допомогою різних форм і прийомів роботи. Це сприяє формуванню в учнів лінгвокраїнознавчої мотивації. Вчитель отримує можливість підбирати матеріал, організовувати роботу на уроці та відпрацьовувати завдання для засвоєння інформації лінгвокраїнознавчого характеру.

Ми дослідили і порівняли традиційний підхід та використання сучасних технологій у реалізації лінгвокраїнознавчої компетенції на різних етапах навчання французької мови, що й було метою нашої роботи, і прийшли до висновку, що їхнє поєднання є необхідним для досягнення позитивного результату у вивченні школярами іноземних мов.

На початковому етапі навчання вивчення лексики та мовленнєвий етикет формують лінгвокраїнознавчу компетенцію молодших школярів. Складання діалогів з використанням базових кліше, що означають привітання, подяку, вибачення, знайомство, використання наочності та ілюстрацій сприяють кращому запам'ятовуванню мовного і країнознавчого матеріалу. Читання текстів знайомить учнів із цікавими фактами про Францію, а виконання тренувальних вправ направлені на закріплення основної інформації. У роботі з молодшими школярами на уроках іноземної мови постійно застосовуються елементи гри, яка має важливе значення в закріпленні лексики для розвитку активності школярів. Використання пісенних та навчальних відеоматеріалів, комп'ютерних програм, робить урок більш сучасним, насиченим та наближеним до реалій життя країни, мова якої вивчається.

Лінгвокраїнознавчий аспект на середньому етапі навчання (5-9 класи) реалізовується через такі традиційні засоби навчання як робота з текстом для читання та аудіювання, діалоги, домашнє читання, розповідь учителя та виконання вправ. Для більш успішного та результативного навчання слід використовувати сучасні інноваційні освітні технології, що допомагають учневі покращити його комунікативні навички, розширити кругозір, мотивують здобувача освіти до опанування іноземної мови. На цьому етапі доцільно використовувати автентичний пісенний та відеоматеріал, проектну роботу, тестові технології, рольові ігри та інтерактивні технології.

Важливим фактором реалізації лінгвокраїнознавчого аспекту на старшому етапі є вміння учня застосувати отримані знання у своїй майбутній професії, зв'язати їх зі своїм подальшим навчанням у закладах вищої освіти не лише України, але й за кордоном. Це мотивує здобувача освіти до вивчення французької мови з метою подальшої швидкої соціалізації у новому лінгвокультурному середовищі, спонукає думати і висловлювати свою точку зору французькою. Традиційно у старших класах використовують текстові матеріали для обговорення та діалоги. Тому важливо додати на цьому етапі автентичні відеоматеріали, що даватимуть реальну картину життя у країні, мова якої вивчається, та можливість почути носія мови у ситуації живого спілкування. Важливим залишається інтерактивне навчання, рольова гра, тестові технології та створення проектних робіт у вигляді електронних презентацій. Ці сучасні освітні технології сприяють поглибленню знань учнів з лінгвокраїнознавства.

Отже, розглянувши лінгвокраїнознавчий аспект при вивченні іноземної мови у школі, ми дійшли висновку, що важливо разом із традиційними засобами використовувати й сучасні освітні технології на різних етапах навчання. Саме їх використання позитивно впливає на мотивацію здобувачів освіти до вивчення іноземних мов. Труднощі, які

виникають при використанні лінгвокраїнознавчої компетенції на різних етапах, слід долати, розвиваючи в учнів увагу, пам'ять, вміння слухати, навички викладення думок, даючи установку на загальне розуміння змісту побаченого чи почутого.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонова Л.Г. Лінгвокраєнознавчий аспект вивчення іноземних мов у старшій школі: стаття. Херсон: Таврійський вісник освіти, 2017. 169 с.
2. Артюхова О.В. Лінгвокраїнознавчий аспект та його роль у підвищенні пізнавальної активності студентів аграрних ВНЗ: стаття. Миколаїв: Матеріали Причорноморської науково-практичної конференції, 2013. 58 с.
3. Вітренко А.В. Основні компоненти лінгвокраїнознавчої компетенції: стаття. Київ: педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах, 2013. 143 с.
4. Власова Є.Г. Ігри у навчанні іноземних мов: інформаційно-бібліографічний список. Житомир: бібліотека житомирського державного університету імені Івана Франка, 2015. 8 с.
5. Воронкова Н. Вплив лінгвокраїнознавчого матеріалу на мотивацію вивчення іноземних мов: наукові записки. Стаття. Кіровоград: Філологічні науки випуск 81(2), 2009. 407 с.
6. Гис В.Й. Методика проведення гри як засобу активної пізнавальної діяльності: стаття. Англійська мова і література, 2010. 10 с.
7. Гладун М.А., Сабліна М.А. Сучасні онлайн інструменти інтерактивного навчання як технологія співробітництва: стаття. Київ: open educational e-environment of modern University № 4, 2018. 43 с.
8. Голованова В.І., Куліш В.С. Лінгвокраїнознавчий аспект у викладанні іноземної мови: бакалаврська робота. Суми: Сумський державний університет, 2019. 27 с.
9. Городня О.С. Формування країнознавчої та лінгвокраїнознавчої компетенції в учнів початкових класів на уроках іноземної мови: стаття. Збірник наукових праць. Київ: Вісник психології та педагогіки, 2012. 1 с.

10. Грищенко М. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи: документ. Міністерство освіти і науки України, 2016. 40 с.
11. Заволока С.І. Лінгвокраїнознавчий аспект викладання іноземної мови: стаття. Одеса: випуск № 73, т.1, 2020. 4 с.
12. Заїченко А.Є. До питання по застосування лінгвокраїнознавчого підходу під час навчання іноземної мови: стаття. Маріуполь: «Молодий вчений», 2017. 5 с.
13. Іщенко А. Відкрита освіта: новітні технології у навчальному процесі а освітньому менеджменті як засіб інтенсифікації розвитку освітньо-наукової системи України: аналітична записка. Київ: національний інститут стратегічних досліджень, 2018. 1 с.
14. Каландій Н.Ф. Шляхи підвищення мотивації учнів до вивчення другої іноземної мови: стаття. Сайт учителя німецької мови, 2018. 1 с.
15. Клименко Ю.М. Французька мова (8-й рік навчання, рівень стандарту): підручник для 8-го кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ: Генеза, 2016. 208 с.
16. Клименко Ю.М. Французька мова (5-й рік навчання): підручник для закладів загальної середньої освіти. Київ: Генеза, 2018. 208с.
17. Клименко Ю.М. Французька мова (11-й рік навчання, рівень стандарту): підручник для 11 кл. закл. загальної серед. освіти. Київ : Генеза, 2019. 192 с.
18. Клименко Ю.М. Французька мова: підручник для 7-го кл. з поглиб. вивч. франц. мови закл. загальної серед. освіти. Київ: 2-ге видавництво переробл. Генеза, 2020. 240 с.

19. Ковальова В.В. Сучасні педагогічні технології навчання іноземної мови у початковій школі: стаття. Збірник наукових праць. Київ: Вісник психології і педагогіки, 2013. 1 с.
20. Котович К.Ю. Лінгвокраїнознавчий аспект у викладанні французької мови: презентація. Slideshare. Education, 2016. 13 с.
21. Кукла О.В. Сучасні технології у навчанні іноземних мов. Формування комнікативної компетенції засобами інноваційних технологій: стаття. Рівне: Медіатека, 2014. 48 с.
22. Лапиніна О.Л. Національно-культурна своєрідність фразеологічних одиниць німецької мови з гастрономічним компонентом: дисертація. Київ: 2016. 255 с.
23. Левицька Л. Домашнє читання як складовий компонент навчання іноземної мови в середній школі: стаття. Дрогобичі: Молодь і ринок № 11 (118), 2014. 5 с.
24. Михайлова О.Г., Шмиголь Н.В. Структура та зміст курсу лінгвокраїнознавства франкомовних країн: стаття. Харків: УДК 811.133.1'28. 285 с.
25. Ніколаєва С.Ю. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: підручник для студентів вищих закладів освіти. Київ: «Ленвіт», 2002. 327 с.
26. Новітченко В.О., Ємельянова О.В. Лінгвокраїнознавчий аспект навчання іноземної мови: бакалаврська робота. Суми: сумський державний університет, 2020. 37 с.
27. Онкович Г.В. Технології медіаосвіти: стаття. Київ: новітні засоби навчання: проблеми впровадження та стандартизації, 2007. 10 с.

28. Опара Л.С. Соціокультурний компонент у формуванні комунікативної компетенції учнів на уроках французької мови: розробка уроку. Методичний портал, 2015. 1 с.
29. Руда С.В. Сучасні методи та технології викладання іноземних мов у вищій школі України: стаття. Київ: національний технічний університет «КПІ», 2011. 6с.
30. Сас В.Й. Розвиток інтересу учнів при вивченні англійської мови: доповідь. Радичі: Всеосвіта, 2020. 1 с.
31. Строкань О.М. Лінгвокраїнознавчий аспект у вивченні іноземної мови: випускна робота. Луганськ: луганський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, 2013. 2 с.
32. Чумак Н.П., Кривошеєва Т.В. Французька мова: підручник для 4 класу загальноосвітніх навчальних закладів. Київ: видавничий дім «Освіта», 2015. 192 с.
33. Яцковська Г.В. Іноземні мови в школі: методичний матеріал. Германські мови. Київ: Просвітництво, випуск № 5, 1985. 17 с.
34. Guberina P., Rivenc P. Voix et images de France: livre d'image. Premier degré: навчальний посібник. Curriculum Development-Chilton; 1st edition, 1971. 169 с.
35. Samson C. Amis et compagnie 1. Guide pedagogique A1: підручник. CLE International 2008. 28 с.